

การพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

Knowledge Management of Accounting and Financial for Business Community Development in Dokdang Village Sewing Group, Doi Saket District, Chiang Mai Province

พุทธรณ สุวรรณอาสน์^{1/}

Puttamon Suwanna-art^{1/}

Abstract: The purposes of this research were to study problems and needs concerning accounting and financial management of Dokdang Village Sewing Group at Ban-Dokdang, Doi Saket district, Chiang Mai province and attain accounting and financial system which corresponded the needs of the mentioned group. The researcher applied the concept of keeping accounts and financial management for business to the community enterprise of Dokdang Village Sewing Group from Doi Saket, Chiang Mai. Moreover, the researcher also applied the villagers' concept of doing financial accounts to the participants who were the people from Sa-nga Ban sub-district community, Doi Saket, Chiang Mai. The researcher collected the data from primary data source which comprised questionnaires, in-depth interviews, small group interviews from the population group of Dokdang Village Sewing Group and the secondary data source which consisted of community business accounting system, financial management for small business, financial accounts system of the community enterprise. The population comprised 48 members, 40 members belonged to Dokdang Village Sewing Group and 8 members came from the community enterprise. The place used was Sa-nga Ban sub-district community, Moo 1, Doi Saket, Chiang Mai.

The findings revealed that Dokdang Village Sewing Group lacked financial accounts system. It recorded only revenues and expenses which were not enough to manage and make decisions. The group needed appropriate financial accounts system which could be used to manage the group. Then, the financial accounts system of the group was designed according to the mentioned problems and needs. The accounting books comprised 6 books, such as a cash book journal, a control raw material inventory, a cost control book, an inventory control book, an electricity book and an asset register book. Accounts system consisted of revenues, expenses, cost control, inventory control, electricity calculation, asset register and internal audit systems.

^{1/}สาขาวิชาการบัญชีและการเงิน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200

^{1/}Department of Accounting and Finance, Faculty of Management, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50200, Thailand

Financial systems comprised fund allocation, liquidity management, debt and financial source management and turnover allocation. The group would attain the benefits from financial accounts, such as reasonable pricing, transparency working system which meant that the members could check the group performances when needed and financial accounts strength of the group. Besides, the supplementary factor of group members with their knowledge as well as their understanding of doing household accounting helped them apply their knowledge to the group financial accounts system which affected their financial accounts strength.

Keywords: Proper financial accounting system

บทคัดย่อ: การวิจัยแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีการเงิน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านบัญชีและการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มการตัดเย็บของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อพัฒนาระบบบัญชีและระบบการบริหารจัดการด้านการเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มการตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและการบริหารการเงินของธุรกิจเข้ามาประยุกต์กับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ระบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน กลุ่มประชากร คือ กลุ่มสมาชิกกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงจำนวน 40 ราย และสมาชิกชุมชน (ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม) จำนวน 8 ราย โดยสถานที่การศึกษา คือ ชุมชนตำบลสง่าบ้าน หมู่ที่ 1 อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถทราบปัญหาและความต้องการด้านบัญชีและการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่ากลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงยังไม่มีระบบบัญชีการเงินมีเพียงการบันทึกรายรับรายจ่าย ซึ่งข้อมูลทางบัญชีการเงินไม่เพียงพอต่อการใช้ในการบริหารงานและตัดสินใจ จึงมีความต้องการระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมกับกลุ่มฯ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีการเงินในการบริหารจัดการกลุ่มฯ ได้ จากนั้นจึงได้นำปัญหาและความต้องการดังกล่าวมาออกแบบและสร้างระบบบัญชีการเงินของกลุ่มฯ โดยมีสมุดบัญชี 6 เล่ม ได้แก่ สมุดบัญชีเงินสด สมุดบัญชีคุมวัตถุดิบ สมุดบัญชีคุมต้นทุนสินค้า สมุดบัญชีคุมสินค้าคงคลัง สมุดบัญชีค่าไฟฟ้า และสมุดทะเบียนสินทรัพย์ ด้านระบบบัญชีของกลุ่มฯ ได้แก่ ระบบรายรับ ระบบรายจ่าย ระบบต้นทุน สินค้าระบบควบคุมสินค้าคงคลัง ระบบคำนวณค่าไฟฟ้า ระบบทะเบียนสินทรัพย์ รวมทั้งการควบคุมภายใน ตลอดจนระบบการเงินกลุ่มฯ ได้แก่ การจัดสรรเงินทุน การบริหารสภาพคล่อง การบริหารจัดการหนี้สินและแหล่งเงินทุน และการจัดสรรผลตอบแทน โดยกลุ่มฯ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีการเงิน เช่น ในการกำหนดราคาขายได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถจัดทำผลการดำเนินงาน สามารถเป็นระบบโปร่งใส ตรวจสอบจากสมาชิกได้ และกลุ่มฯ มีความเข้มแข็งทางด้านบัญชีการเงิน โดยมีปัจจัยเสริมมาจากสมาชิกกลุ่มฯ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน สมาชิกกลุ่มฯ จึงสามารถประยุกต์ความรู้ของตนเองเข้าสู่ระบบบัญชีการเงินกลุ่มฯ ได้ ซึ่งส่งผลทำให้ระบบบัญชีกลุ่มมีความแข็งแกร่งมากขึ้น

คำสำคัญ: ระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสม

บทนำ

การรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนเพื่อผลิตสินค้าและบริการจำหน่ายในชื่อว่า “สินค้าชุมชน” ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา (ทัศนีย์, มปป.) จากการรวมกลุ่มสมาชิกชุมชนเพื่อผลิตสินค้าชุมชนออกจำหน่ายนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วิสาหกิจชุมชน”

วิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกชุมชนบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตสินค้าชุมชน เช่น รองเท้าผ้า ฟูกรองนอน เสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่หาได้ในท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ก็เป็นอีกหนึ่งกลุ่มวิสาหกิจที่ประสบปัญหาด้านระบบการจัดการบัญชีการเงิน (ศักดิ์, 2551) คือ ยังไม่ได้จัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ มีแต่เพียงการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายอย่างง่ายเท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหา 1) ไม่ทราบต้นทุนและผลประกอบการที่แท้จริง 2) ปัญหาการควบคุมภายในของสินค้าและวัตถุดิบคงคลังไม่รัดกุม และ 3) ปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านบัญชีการเงิน โดยการพัฒนาระบบบัญชีการเงินที่เหมาะสมต่อกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง แล้วทำให้ระบบการจัดการบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีความสมบูรณ์มากขึ้นเช่นเดียวกับระบบบัญชีการเงินขององค์กรทางธุรกิจทั่วไป โครงการวิจัยด้านบัญชีการเงินกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงครั้งนี้ เป็นโครงการหนึ่งในชุดโครงการวิจัยรวมเพื่อพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน โดยชุดโครงการวิจัยรวมประกอบไปด้วยโครงการวิจัยด้านการตลาด โครงการวิจัยด้านการผลิต โครงการวิจัยด้านสื่อประชาสัมพันธ์ และโครงการวิจัยด้านบัญชีการเงินนี้เป็นหนึ่งองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (จงจิตต์, 2543) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงจะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ พร้อมกัน หากวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี และมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านบัญชี

การเงินที่เหมาะสมแล้ว ก็จะสร้างความสมบูรณ์มากขึ้นในการประกอบธุรกิจในนามวิสาหกิจชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้นอกจากมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินในระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีในระดับครัวเรือนอีกด้วย ดังนั้น ในโครงการวิจัยนี้จึงแบ่งการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1) ระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และส่วนที่ 2) ระบบบัญชีครัวเรือน โดยมีแนวคิดว่าจะระบบบัญชีครัวเรือนจะช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้ระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้านการจัดการความรู้การบัญชีการเงินแบบมีส่วนร่วม (ณัฐพร, 2549) เพื่อการพัฒนาศักยภาพทางการบัญชีและการเงินกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ซึ่งนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in depth interview) และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (group interview) จากประชากรกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนรวม 48 ราย โดยแยกเป็นสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 40 ราย และอีก 8 ราย เป็นสมาชิกชุมชน (ชาวชุมชนผู้สนใจการทำบัญชีครัวเรือน)

กรอบแนวคิดโครงการวิจัยในครั้งนี้ คือ ความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีระบบการเงินการบัญชีที่ดีและมีความเหมาะสม จึงเป็นที่มาของคำถามวิจัยที่ว่า ระบบการเงินการบัญชีที่เหมาะสมต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอกแดงเป็นอย่างไร? ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในพัฒนาระบบการเงินการบัญชีที่เหมาะสม โดยการเข้าศึกษาปัญหาและสภาพปัจจุบันด้านการเงินและบัญชี พร้อมกับการระดมสมองแบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดความต้องการด้านระบบบัญชีการเงินของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง ซึ่งนำไปสู่การออกแบบระบบบัญชีการเงิน โดยการมุ่งไปใน 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1) ระบบบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มฯ และ ส่วนที่ 2) ระบบบัญชีการเงินครัวเรือน จะมีส่วนช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการจัดทำบัญชีกลุ่มวิสาหกิจได้ดีขึ้น (วาริพิน, 2553) เพราะใช้หลักการบันทึกบัญชีที่คล้ายกัน นั่นหมายความว่า “ระบบบัญชีครัวเรือนจะช่วยทำให้เข้าใจในระบบบัญชีกลุ่ม” จึงเป็นที่มาของแผนภาพกรอบแนวคิดโครงการวิจัยดังภาพที่ 1

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1. ระบบบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ

การทำวิจัยระบบบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจได้จัดแบ่งเป็น 4 กิจกรรมย่อยดังนี้ คือ 1) กิจกรรมศึกษาบริบทบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ 2) กิจกรรมออกแบบและพัฒนาระบบบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ 3) กิจกรรมอบรมบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ และ 4) กิจกรรมประเมินผลบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ

1. กิจกรรมศึกษาบริบทบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดทำบัญชีและการบริหารการเงินของกลุ่ม พบว่าปัญหาด้านบัญชีของกลุ่มฯ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ 1) การขาดระบบบัญชีที่เหมาะสมในการจัดทำรายงานทางการเงินให้ถูกต้อง 2) การไม่ทราบต้นทุนสินค้าที่แท้จริงซึ่งส่งผลถึงการไม่รับรู้กำไรต่อหน่วยที่แท้จริงไม่สมบูรณ์

(กมลทิพย์, 2552) ซึ่งได้ส่งผลทำให้ออกรายงานการเงินได้ 3) การควบคุมสินค้าคงคลัง ได้แก่ ปัญหาการเบิกจ่ายงานผลิตที่ซ้ำซ้อน บางเวลาผลิตสินค้าไม่ทันเวลาทำให้เสียโอกาสในการขายสินค้า (ยุพเรศ, 2545) เนื่องจากไม่มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการเงินบัญชี โดยเฉพาะข้อมูลระบบสินค้าคงคลังที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และ 4) การขาดสภาพคล่องทางการเงิน เป็นต้น ในขณะที่ทางกลุ่มฯ มีเพียงการจัดทำบัญชีรับบัญชีจ่ายอย่างง่ายเท่านั้น โดยผู้จัดทำบัญชีเพียงหนึ่งคน ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชีมากนัก และทางกลุ่มฯ จึงมีความต้องการระบบบัญชีการเงินที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. กิจกรรมออกแบบและพัฒนาระบบบัญชีการเงินกลุ่มวิสาหกิจ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าผู้ทำบัญชี และสมาชิกกลุ่มในฐานะผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชีการเงินเข้ามาร่วมกันออกแบบระบบบัญชีการเงิน และระบบการควบคุมภายใน จำนวน 6 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบรายรับ 2) ระบบรายจ่าย 3) ระบบต้นทุนการค้า 4) ระบบการควบคุมสินค้าคงคลัง 5) ระบบคำนวณค่าไฟฟ้า และ 6) ระบบสินทรัพย์ ซึ่งแนวความคิดในการออกแบบระบบบัญชีใหม่อยู่บนพื้นฐาน คือ ผู้ทำบัญชีและผู้ใช้ ดังนั้น ระบบบัญชีการเงินใหม่ต้องมีความง่ายและข้อมูลทางบัญชีเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้จบวิชาชีพบัญชีมาก่อนสะดวกต่อการใช้งานระบบบัญชีการเงินใหม่ซึ่งจะต้องได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนและถูกต้อง

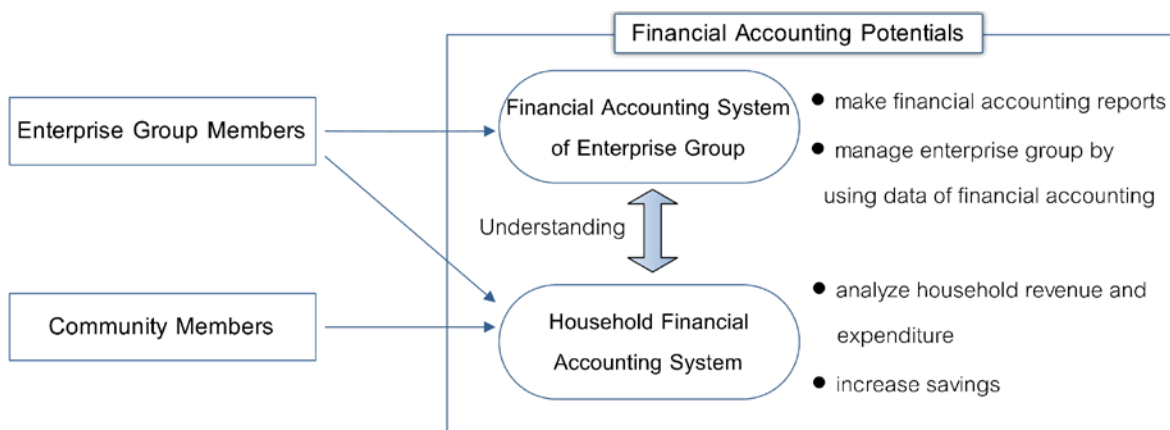

Figure 1 Concept of financial accounting potential development research project

3. กิจกรรมอบรมความรู้บัญชีการเงินกลุ่ม
วิสาหกิจ เป็นกิจกรรมนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ 2 มาอบรมให้ผู้เกี่ยวข้องซึ่งแบ่งได้
2 ส่วน ได้แก่ ส่วน 1) อบรมผู้จัดทำบัญชี โดยมีผู้จัดทำ
บัญชี 2 ท่านได้แก่ นางสาวอุบลรัตน์ ใจอุตม์ และนางสาว
ศรีเพ็ญ สุกันธา ซึ่งเดิมนางสาวศรีเพ็ญ สุกันธา เป็นผู้ทำ
บัญชีกลุ่ม (บัญชีเงินสดรับจ่าย) เพียงคนเดียว และมี
ประสบการณ์ด้านการทำบัญชีน้อย ต่อมาจึงได้มีมติที่
ประชุมกลุ่มฯ ให้สมาชิกกลุ่ม คือ นางสาวอุบลรัตน์ ใจอุตม์
จัดทำบัญชีได้เป็นอย่างดี โดยประเมินจากการถามตอบ
เป็นระยะ ๆ ตลอดช่วงการอบรม (ภาพที่ 2) และส่วน 2)
อบรมผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี คือ การอบรมการใช้
ประโยชน์ข้อมูลทางด้านการบัญชีการเงินในการบริหาร
การจัดการกลุ่มวิสาหกิจ โดยอบรมความรู้ให้แก่สมาชิก
กลุ่มวิสาหกิจจำนวน 40 คน ซึ่งทุกคนได้ร่วมกันเรียนรู้
ระบบบัญชีการเงิน การใช้ประโยชน์ด้านบัญชีการเงิน
การบริหารสินค้าคงคลัง การบริหารจัดการด้านการเงิน
ภายในกลุ่มวิสาหกิจ (ภาพที่ 3)

4. กิจกรรมประเมินผลบัญชีการเงินกลุ่ม
วิสาหกิจ มีการประเมินผล 3 ครั้ง เดือนละครั้ง ครั้งแรก
ภายหลังการอบรม 1 เดือน ผลปรากฏว่าด้านผู้จัดทำบัญชี

มีการจัดทำบัญชีระบบรายรับ ระบบรายจ่าย ระบบการ
คำนวณค่าไฟฟ้า ระบบสินทรัพย์ได้ถูกต้องและเหมาะสม
สำหรับซึ่งมีประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชีจากที่ทำงาน
ประจำศูนย์การค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ทำ
บัญชีหลัก และนางสาวศรีเพ็ญ สุกันธา ผู้จัดทำบัญชีคน
เดิมเป็นผู้ทำบัญชีร่วม ซึ่งถือว่าผู้ทำบัญชีมีศักยภาพ
สูงขึ้นสอดคล้องกับระบบบัญชีใหม่ ซึ่งในการอบรมผู้จัดทำ
บัญชีทั้งสองท่านต่างมีความรู้และความเข้าใจในระบบ
ต้นทุนการสินค้าและระบบการควบคุมสินค้าคงคลัง ในช่วง
เดือนแรก ผู้จัดทำบัญชีเกิดความสับสนในการวิเคราะห์
ต้นทุนเป็นบางรายการ ผู้วิจัยจึงต้องเสริมความรู้และให้
คำแนะนำอย่างใกล้ชิด แต่ในการประเมินครั้งที่สองและ
ครั้งที่สาม ระบบต้นทุนขาดทุน และงบแสดงฐานะทาง
การเงินได้ นอกจากนั้น กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงสามารถใช้
ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีได้ เช่น ใช้ข้อมูลจากระบบ
ต้นทุนสินค้าและระบบควบคุมสินค้าคงคลังนำไปวางแผน
การผลิตสินค้าการสินค้าและระบบการควบคุมสินค้า
คงคลังก็ถือว่ามีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งสามารถ
ออกงบกำไรและใช้ควบคุมสินค้าคงคลังใช้ข้อมูลจากระบบ
รายรับระบบรายจ่าย นำไปวางแผนจัดสรรการเงินในกลุ่มฯ
เป็นต้นดังภาพที่ 4 ที่แสดงการประเมินด้านบัญชีการเงิน

Figure 2 Accountant training (Middle: Miss Ubonrat Jai-ood, left: Miss Seepen Sugunta)

Figure 3 Training for accounting data users

ส่วนที่ 2 ระบบบัญชีการเงินครัวเรือน

การทำวิจัยระบบบัญชีการเงินระดับครัวเรือน ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเป็น 4 กิจกรรมย่อย ดังนี้คือ 1) กิจกรรมเวทีชาวบ้านการเงินครัวเรือน 2) กิจกรรมออกแบบบัญชีการเงินครัวเรือน 3) กิจกรรมอบรมบัญชีการเงินครัวเรือนและ 4) กิจกรรมประเมินผลบัญชีการเงินครัวเรือน

1. กิจกรรมเวทีชาวบ้านการเงินครัวเรือน

โดยมีการร่วมกันอภิปรายสภาวะการเงินระดับครัวเรือน และสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังตารางที่ 1 นี้

2. กิจกรรมออกแบบบัญชีการเงินครัวเรือน

โดยออกแบบระบบบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับชาวชุมชน สมุดบัญชีครัวเรือน วิธีการจัดทำบัญชีที่ง่าย และสะดวก เหมาะสมกับชาวชุมชน ไม่ขัดกับวิถีชาวบ้าน ซึ่งได้ประยุกต์แนวคิดของระบบบัญชีแบบชาวบ้าน (ตามขั้นบันได) ของ

นายฝาก ตริถวัลย์ (กัลยาณี, 2552) แนวคิดบัญชีครัวเรือน บันทึกเพื่อวางแผนอนาคต: จดแล้วไม่จน ของ จันทรเพ็ญ (2552) และ แนวคิดระบบบัญชีสำหรับชาวบ้าน ของ สำนักงานบัญชี สุทธิการบัญชี (2553) โดยนำรูปแบบบัญชีครัวเรือนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

3. กิจกรรมอบรมบัญชีการเงินครัวเรือน กลุ่ม

ผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 48 คน เป็นสมาชิกกลุ่ม 40 คน และ สมาชิกชุมชน (ชาวชุมชนผู้สนใจทั่วไป) 8 คน

ซึ่งมีหัวข้อดังนี้ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การบริหารสภาพคล่องในครัวเรือน การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ในครัวเรือน การบริหารหนี้สินครัวเรือน การเพิ่มรายได้ ครัวเรือน การสร้างเงินออมครัวเรือน การบริหารจัดการ หนี้สินครัวเรือน และการหาแหล่งเงินทุน โดยมีการประเมิน ความรู้ก่อนการอบรมและหลังการอบรม(ตารางที่ 2)

Figure 4 Financial accounting evaluation

Table 1 Household financial accounting problems and obstacles

Problems and obstacles	Needs
1. Lack household liquidity	1. Learn how to manage household liquidity
2. Do not know how to reduce household expenses	2. Learn how to reduce household expenses
3. Lack household savings	3. Learn how to increase savings
4. Do not know how to plan household finance	4. Be able to plan household finance
5. Have external/internal debt problems	5. Learn how to reduce or get rid of household debts
6. Lack household debt management system	6. Have a good household debt management system
7. Lack opportunities to reach financial sources	7. Be able to reach financial sources when needed
8. Do not do any household accounting	8. Have a simple household accounting system
9. Lack financial management abilities	9. Learn financial management techniques
10. Lack skills to analyze household expenditure behavior	10. Learn how to analyze household expenditure behavior

Table 2 Results of before and after training evaluation comparison

Items	Before Training		After Training	
	Mean	Meaning	Mean	Meaning
1. Know how to do household accounting	2.77	fair	3.52	very good
2. Know how to manage household liquidity	2.60	fair	3.08	fair
3. Know how to plan household expenditure	2.50	fair	3.13	fair
4. Know how to manage household debts	1.90	poor	2.69	fair
5. Know how to increase household income	2.75	fair	3.35	fair
6. Know how to increase household savings	1.92	poor	3.13	fair
7. Know how to find financial sources	1.44	unsatisfactory	3.69	very good

ผู้วิจัยได้คำนวณค่าเฉลี่ยระดับความเห็นด้วยในประเด็น โดยใช้เกณฑ์การเปรียบเทียบดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ระดับความเห็นมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับความเห็นมาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับความเห็นปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับความเห็นน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับความเห็นน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยในประเด็นความรู้ด้านบัญชีการเงินครัวเรือน จากการประเมินผลก่อนอบรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีคะแนนเฉลี่ยปานกลางค่อนข้างน้อย แต่เมื่อประเมินผลภายหลังการอบรมจะมีคะแนนปานกลางค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยแล้ว พบว่าเพิ่มสูงขึ้นในทุกประเด็น

4. กิจกรรมประเมินผลบัญชีการเงินครัวเรือน ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามประเมินผลเป็นระยะรวม 3 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ระยะเวลาห่างจากการอบรม 1 เดือน ครั้งที่ 2 ระยะเวลาห่างจากการประเมินครั้งแรก 1 เดือน และครั้งที่ 3 ระยะเวลาห่างจากการประเมินครั้งที่สอง 2 เดือน ดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการประเมินความสามารถด้านบัญชีการเงินครัวเรือนเห็นว่าทุกประเด็นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในการประเมินผลครั้งที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยปานกลางค่อนข้างน้อย และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจนในการประเมินผลครั้งที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยมาก แสดงถึงผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจ

ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีครัวเรือน

ประเด็นด้านระดับเงินออมครัวเรือน จะเห็นได้ว่าภายหลังจากการทำบัญชีครัวเรือนจะมีระดับเงินออมที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ระดับผู้ไม่มีเงินออมมีแนวโน้มลดลง ดังตารางที่ 4 แสดงระดับเงินออมต่อเดือนของครัวเรือน

ตารางที่ 4 แสดงระดับเงินออมต่อเดือนของครัวเรือน จะเห็นได้ว่าระดับเงินออมของผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนจากการติดตามผลครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 3 พบว่าผู้ไม่มีเงินออมมีจำนวนที่ลดลง จากการติดตามครั้งที่ 1 ถึง 3 มีจำนวนรวม 13 ราย 9 ราย และ 8 รายลดลงตามลำดับ โดยแยกเป็นสมาชิกกลุ่มมีจำนวนลดลง คือ จำนวน 9 ราย 8 ราย และ 7 รายตามลำดับ และสมาชิกชุมชน คือ จำนวน 4 ราย 1 ราย และ 1 รายตามลำดับ

ในขณะที่ผู้ที่มีเงินออมมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น โดยในระดับเงินออม 1 - 500 บาทต่อเดือน มีจำนวน 35 ราย 39 ราย และ 37 ราย เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยแยกเป็นสมาชิกกลุ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้น คือ จำนวน 31 ราย 32 ราย และ 30 รายตามลำดับ และสมาชิกชุมชนคือจำนวน 4 ราย 7 ราย และ 7 รายตามลำดับ

ในระดับเงินออม 501 - 1,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนเพิ่มขึ้น 3 รายในการติดตามผลครั้งที่ 3 ซึ่งไม่มีผู้ไม่มีเงินออมในระดับนี้ในการติดตามครั้งที่ 1 และ 2 นั้นหมายถึงว่า จำนวน 3 รายนี้เคยอยู่ในกลุ่มผู้ไม่มีเงินออมในระดับ 1- 500 บาทต่อเดือนแล้วขยับขึ้นสูงขึ้นไปอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีเงินออมในระดับ 501-1,000 บาทต่อเดือน

Table 3 Mean of household accounting ability evaluation comparison

Household Accounting Ability	Evaluation 1		Evaluation 2		Evaluation 3	
	Mean	Meaning	Mean	Meaning	Mean	Meaning
1. Be able to do household accounting	3.08	fair	3.31	fair	4.15	very good
2. Acknowledge one's self household expenditure behavior	4.52	excellent	4.67	excellent	4.71	excellent
3. Be able to classify household expenditure	2.02	poor	2.21	poor	3.04	fair
4. Be able to rank expenditure	2.15	poor	3.60	very good	4.21	very good
5. Be able to classify necessary or unnecessary expenditure	2.38	poor	3.58	very good	4.06	very good
6. Be able to reduce unnecessary expenditure	2.17	poor	3.00	fair	3.88	very good
7. Be able to increase savings	1.65	poor	2.54	fair	3.60	very good
8. Be able to plan household finance	3.40	fair	3.65	very good	4.02	very good
9. Be able to manage debts	3.02	fair	3.19	fair	3.52	very good
10. Know how to reach much more financial sources	1.77	poor	2.85	fair	3.10	fair

Table 4 Level of monthly household savings

Follow-up	Status	Level of monthly savings per household			Grand Total
		฿ 0	฿ 1-500	฿ 501-1,000	
Follow-up1	Group Members	9	31		40
	Community Members	4	4		8
	Total	13	35		48
Follow-up 2	Group Members	8	32		40
	Community Members	1	7		8
	Total	9	39		48
Follow-up 3	Group Members	7	30	3	40
	Community Members	1	7		8
	Total	8	37	3	48

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีศักยภาพด้านบัญชีการเงินเพิ่มสูงขึ้น

1.1 มีระบบบัญชีดีขึ้น ระบบบัญชีเดิมมีเพียงบัญชีเงินสดรับและเงินสดจ่ายเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีระบบบัญชีใหม่ 6 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบรายรับ 2) ระบบรายจ่าย 3) ระบบต้นทุนการสินค้า 4) ระบบการควบคุมสินค้าคงคลัง 5) ระบบคำนวณค่าไฟฟ้า และ 6) ระบบสินทรัพย์ซึ่งเป็นระบบบัญชีที่สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วม

สร้างขึ้น และระบบบัญชีใหม่นี้สามารถออกงบกำไรขาดทุนแสดงผลการดำเนินงาน และงบดุลแสดงฐานะทางการเงินของกลุ่มวิสาหกิจได้

1.2 มีผู้จัดทำบัญชีที่ศักยภาพมากขึ้น จากเดิมมีผู้จัดทำบัญชีเพียงหนึ่ง ซึ่งมีประสบการณ์ด้านบัญชีไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันทางกลุ่มได้มีผู้ทำบัญชี 2 คน คือนางสาวอุบลรัตน์ ใจอุตม์ ซึ่งมีประสบการณ์ ด้านการจัดทำบัญชีจากที่ทำงานประจำศูนย์การค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ทำบัญชีหลักร่วม นางสาวศรีเพ็ญ

สุกัญญา ผู้จัดทำบัญชีคนเดิมเป็นผู้ทำบัญชีร่วม ซึ่งถือได้ว่ากลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีผู้ทำบัญชีมีศักยภาพด้านบัญชีเพิ่มสูงขึ้นที่เหมาะสมกับระบบบัญชีใหม่

1.3 มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีได้เพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มสามารถคำนวณต้นทุนสินค้าได้ส่งผลทำให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดราคาขายสินค้า และรับรู้ผลการดำเนินงานกำไรขาดทุนได้ถูกต้องมากขึ้น ตลอดจนมีการนำข้อมูลบัญชีด้านควบคุมสินค้าคงคลังมาวางแผนการผลิตสินค้าและวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของสินค้า เช่น สินค้ารายการใดขายดีในตลาดใด กลุ่มลูกค้าใด และช่วงฤดูกาลใด จึงส่งผลให้กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงสามารถบริหารควบคุมสินค้าคงคลังได้ดีขึ้น และรวมถึงสามารถวางแผนบริหารสภาพคล่องทางการเงินได้ดีขึ้น

จากคำถามวิจัยที่ว่า ระบบการเงินการบัญชีที่เหมาะสมต่อกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอกแดงเป็นอย่างไร? จึงสามารถตอบคำถามวิจัยได้ว่า เป็นระบบบัญชีจัดทำได้ง่าย กลุ่มฯ สามารถทำได้ด้วยตนเองสามารถใช้ประโยชน์ได้สะดวก และสอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง

2. ภาคครัวเรือนมีศักยภาพด้านครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

2.1 สามารถวิเคราะห์รายรับรายจ่าย จากการติดตามประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 3 ครั้ง จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามสามารถวิเคราะห์ได้ว่ารายรับใดเป็นรายได้หลักที่มีความสำคัญต่อครัวเรือน ซึ่งจะเป็นแนวทางการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น และรายจ่ายใดเป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นหรือเป็นรายจ่ายที่สามารถประหยัดได้ ดังนั้น ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนเกิดความตระหนักในการใช้จ่ายที่ระมัดระวังมากขึ้นส่งผลให้เกิดการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายในครัวเรือน

2.2 ครัวเรือนมีระดับเงินออมเพิ่มสูงขึ้น จากการติดตามระดับเงินออมต่อเดือนของครัวเรือน (ตารางที่ 4) จะพบว่าระดับผู้ไม่มีเงินออมมีจำนวนที่ลดลง และระดับผู้มีเงินออมมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายในครัวเรือน ที่ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน

เกิดการตระหนักในการใช้จ่ายที่ระมัดระวังมากขึ้น (ตามข้อ 2.1) ในเมื่อภาคครัวเรือนมีระดับเงินออมเพิ่มสูงขึ้นจึงทำให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการหนี้สินครัวเรือน

2.3 ครัวเรือนมีการวางแผนทางการเงิน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน ได้มีการใช้ประโยชน์จากบัญชีครัวเรือนโดยการนำไปวางแผนบริหารการเงินภาคครัวเรือน เช่น การวางแผนประมาณการรายรับที่สอดคล้องกับรายจ่ายล่วงหน้า 1 เดือน

3. การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อความเข้าใจต่อระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงและผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนมีความเข้าใจในหลักการจัดทำบัญชีกลุ่ม เนื่องจากทั้งระบบบัญชีครัวเรือนและระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจมีหลักการรับเข้า-จ่ายออก ซึ่งเหมือนกัน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มฯ ในฐานะผู้ใช้ข้อมูลบัญชี (สมาชิกที่ไม่ได้เป็นผู้ทำบัญชี) จึงสามารถเข้าใจหลักการจัดทำบัญชีของกลุ่มได้

4. กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีการบริหารที่โปร่งใสตรวจสอบได้

เมื่อกลุ่มฯ ระบบบัญชีที่เหมาะสมแล้วจึงสามารถได้รับตรวจสอบจากสมาชิกได้ และมีการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการบริหารงานภายในกลุ่มฯ เช่น สมาชิกสามารถรับรู้ยอดซื้อขายรายวัน ยอดรายรับรายจ่าย สามารถตรวจสอบผลกำไรและการจ่ายผลตอบแทนของสมาชิกได้อย่างโปร่งใส

5. ส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้ได้นำทำให้ชาวชุมชนสง่าบ้านผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ได้เรียนรู้การประมาณตนเองโดยไม่ทำอะไรเกินตัวเองในระดับกลุ่มวิสาหกิจและในระดับครัวเรือน ซึ่งเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงมีระบบที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ระบบค่าจ้างแรงงาน ซึ่งการจ่ายค่าจ้างแรงงาน ปัจจุบันยังคงเป็นการจ่ายค่าจ้างตามการตกลงกันเองในกลุ่ม ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นการจ่ายค่าจ้างโดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายของชิ้นงาน หรือ ทักษะความเชี่ยวชาญของส่วนงาน ก็จะทำให้เกิดมาตรฐานที่สูงขึ้นด้านค่าจ้างแรงงาน

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ คำใจ. 2552. การวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่.วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 10(2): 49-56 .
- กัลยานี ปฎิมาพรเทพ. 2552. ระบบบัญชีแบบชาวบ้าน (ตามขั้นบันได) ของนายฝาก ตริถวัลย์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.thaiwisdom.org/p_pum/move/move_news/move_pum15.htm (7 มกราคม 2554).
- จงจิตต์ หลีกภัย. 2543. ระบบบัญชี. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 330 หน้า.
- จันทร์เพ็ญ ดวงแก้ว. 2552. บัญชีครัวเรือนบันทึกเพื่อวางแผนอนาคต จดแล้วไม่จน. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.office.cpu.ac.th/bba1/file/05-account.doc> (1 กุมภาพันธ์ 2554).
- ณัฐพร พันธุ์อุดม. 2549. แนวทางการควบคุมภายในที่ดี. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ปทุมธานี. 461 หน้า.
- ทัศนีย์ ลักษณะนิชนัทธ.มปป. การบริหารชุมชน (สังคม) เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสังคมเมือง. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.softbizplus.com/thesis/518-management-strengthening-of-the-society-tourban-society> (10 กุมภาพันธ์ 2554).
- ยุพเรศ พิงแสง. 2545. การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนทางการเงินในการผลิตน้ำดื่มของวิสาหกิจหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 100 หน้า.
- วาริพิน มงคลสมัย. 2552. การจัดการความรู้ทางการเงินบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการผลิตผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวก ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 10(2): 80-89.
- วาริพิน มงคลสมัย. 2553. การจัดการความรู้ทางการเงินและการบัญชีเพื่อพัฒนาการผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว อ.สันทราย จ.เชียงใหม่. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 11(1): 64-73.
- ศักดิ์ดา ลักษณะแสงวิไล. 2550. การศึกษาปัญหาด้านบุคลากรทางการเงินบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 89 หน้า.
- สุทธิการบัญชี. 2553. ระบบบัญชีสำหรับชาวบ้าน (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.suthiaccounting.com> (15 กุมภาพันธ์ 2554).